

OBIECUJĄCE PRAKTYKI. RAPORT

Co-funded by
the European Union

Tytuł projektu InterHEd. Intersekcjonalność w szkolnictwie wyższym

Kod projektu 2023-1-ES01-KA220-HED-000160620

Finansowanie Współfinansowany ze środków Erasmus+ KA220

Lider rezultatu Uniwersytet Jagielloński

Nazwa rezultatu Raport dotyczący obiecujących praktyk

Autorki Marta Warat, Julia Michcik, Aleksandra Migalska

Współtwórcy_czynie Mar Binimelis-Adell, Gerard Coll-Planas, Gloria García-Romeral Moreno, Marina Garcia-Castillo, Lorena González-Ruiz, Katarzyna Jasikowska, Liudvika Leisyte, Ana Mattioli, Maxim Motragh, Caterina Riba, Sude Peksen, Justyna Struzik, Agnieszka Sznajder i Finn Tayfun Wieschermann

Ten raport jest częścią projektu InterHEd realizowanego w ramach programu Erasmus+, którego celem jest wspieranie bardziej inkluzywnych i zróżnicowanych instytucji szkolnictwa wyższego poprzez promowanie intersekcjonalności w procesie nauczania. Raport realizuje pierwszy szczegółowy cel projektu InterHEd: stworzenie i wdrożenie innowacyjnych oraz opartych na wyzwaniach metodologii, które angażują kadre dydaktyczną i osoby studenckie z różnych środowisk i dyscyplin w badanie znaczenia intersekcjonalności w ich dyscyplinie nauki.

Ten projekt został zrealizowany przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej. Projekt lub publikacja odzwierciedlają jedynie stanowisko ich autora i Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za umieszczoną w nich zawartość merytoryczną.

Partnerzy

UVIC
UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL
DE CATALUNYA

tu technische universität
dortmund

Université Claude Bernard Lyon 1

Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya (UVic-UCC)

Gloria García-Romeral (PI, Project coordinator)

Technische Universität Dortmund

Liudvika Leisyte (PI)

Uniwersytet Jagielloński

Marta Warat (PI)

Université Claude-Bernard Lyon 1

Philippe Liotard (PI)

Co-funded by
the European Union

InterHEd. Intersectionality in Higher Education

in : /interhed

✉ : gloria.garcia.romeral@uvic.cat

Spis treści

1. WPROWADZENIE	4
2. METODOLOGIA.....	6
2.1 ROZPOZNANIE POLA: ZAKRES BADAŃ I KLUCZOWE INFORMACJE OGÓLNE.....	6
2.2 ZNAJDOWANIE TEGO, CO DZIAŁA: STRATEGIE IDENTYFIKACJI OBIECUJĄCYCH PRAKTYK.....	8
3. OBIECUJĄCE PRAKTYKI – OGÓLNY PRZEGLĄD	12
3.1 CEL OBIECUJĄCEJ PRAKTYKI.....	12
3.2 ZROZUMIENIE INTERSEKCYJALNOŚCI: KRZYŻUJĄCE SIĘ OSIE	16
3.3 SEKTOR INSTYTUCJI SZKOLNICTWA WYŻSZEGO	16
3.4 OBSZARY SZKOLNICTWA WYŻSZEGO	17
3.5 GRUPY DOCELOWE	18
4. CZYNNIKI WSPIERAJĄCE I BARIERY WE WDRAŻANIU OBIECUJĄCYCH PRAKTYK	19
5. ZBIÓR OBIECUJĄCYCH PRAKTYK	21
5.1 ŚRODOWISKO UCZENIA SIĘ	21
5.2 PROGRAMY NAUCZANIA	39
5.3 PEDAGOGIKA I METODOLOGIA NAUCZANIA.....	45
5.4 OCENIANIE	51
6. ZAŁĄCZNIKI	52
6.1 SCHEMAT DO GROMADZENIA DANYCH NA TEMAT OBIECUJĄCYCH PRAKTYK.....	52
6.2 LISTA ZIDENTYFIKOWANYCH OBIECUJĄCYCH PRAKTYK.....	54

1. WPROWADZENIE

„Raport dotyczący obiecujących praktyk” zawiera analizę sposobu, w jaki perspektywa intersekcjonalna jest włączana do instytucji szkolnictwa wyższego (HEI), ze szczególnym uwzględnieniem czterech obszarów: Środowiska uczenia się, Programów nauczania, Oceniania oraz Pedagogiki i metodologii nauczania. Zebrane praktyki nie są wyczerpujące ani reprezentatywne, ale oferują cenny wgląd w sposoby, w jakie intersekcjonalność, różnorodność, nierówność i inkluzywność są uwzględniane i wdrażane w procesie uczenia się. Głównym celem niniejszego raportu jest zbadanie, czy i w jaki sposób pozycja społeczna jest uwzględniana w procesie nauczania, identyfikując etapy i mechanizmy, za pomocą których stosowana jest intersekcjonalność. Zebrane praktyki mapują obecny stan włączenia podejścia intersekcjonalnego do nauczania na uczelniach wyższych i stanowią inspirację dla osób wykładających i osób studiujących do dalszego rozwijania tej perspektywy we własnych instytucjach.

Włączenie perspektywy intersekcjonalnej do nauczania i uczenia się w szkolnictwie wyższym jest stosunkowo nowym zjawiskiem. Jednak zrozumienie, w jaki sposób nierówności społeczne, opresja i relacje władzy działają w kontekście wielu cech - takich jak płeć, rasa, pochodzenie etniczne, klasa społeczna, orientacja seksualna i wiek - jest niezbędne. Ramy te wykraczają poza indywidualne doświadczenia, badając szersze czynniki strukturalne i instytucjonalne, które przyczyniają się do nierówności w nauczaniu w szkolnictwie wyższym. Rozpoznając i uznając te nakładające się na siebie cechy, intersekcjonalność oferuje krytyczną perspektywę dla osób uczących i osób studiujących, którzy mogą lepiej zrozumieć złożoność przywilejów i marginalizacji, zwiększając świadomość różnorodnych doświadczeń w szkolnictwie wyższym.

Raport jest podzielony na dwie części: w pierwszej z nich przedstawiono kluczowe wnioski z analizy zidentyfikowanych obiecujących praktyk, a w drugiej części zaprezentowano wybrane praktyki w czterech obszarach nauczania na poziomie szkolnictwa wyższego: środowiska uczenia się, programów nauczania, oceniania oraz pedagogiki i metodologii nauczania. Po krótkim wprowadzeniu przedstawiono podejście metodologiczne zastosowane do gromadzenia i analizy praktyk. Kolejny rozdział zawiera przegląd zebranych praktyk, koncentrując się na:

- * Celach stojących za rozwojem obiecujących praktyk;
- * Zrozumieniu intersekcjonalności, w tym nakładających się cech;
- * Sektorach szkolnictwa wyższego i dyscyplin akademickich, w których praktyki te zostały wdrożone;
- * Konkretnych obszarach nauczania w szkolnictwie wyższym, w których zastosowano te praktyki;
- * Grupach docelowych zaangażowanych w te praktyki i tych, do których były one skierowane.

W rozdziale 4 skoncentrowano się na praktycznym wdrażaniu obiecujących praktyk, identyfikując kluczowe czynniki, które przyczyniają się do ich sukcesu, i podkreślając bariery, które mogą utrudniać ich skuteczność. W ostatnim rozdziale przedstawiono wybrane praktyki, które zostały zidentyfikowane jako szczególnie istotne i mające wpływ na stosowanie intersekcjonalności w środowisku nauczania i uczenia się w szkolnictwie wyższym.

2. METODOLOGIA¹

2.1 ROZPOZNANIE POLA: ZAKRES BADAŃ I KLUCZOWE INFORMACJE OGÓLNE

Raport przedstawia analizę obiecujących praktyk, które zostały zidentyfikowane zarówno na poziomie europejskim/globalnym, jak i krajowym, ze szczególnym uwzględnieniem praktyk wdrożonych w Hiszpanii, Polsce i Niemczech. Na poziomie europejskim skoncentrowano się na praktykach udokumentowanych w języku angielskim, a na poziomie krajowym uwzględniono źródła zarówno w języku angielskim, jak i w odpowiednich językach narodowych. Chociaż główny nacisk położono na praktyki stosowane w instytucjach szkolnictwa wyższego, uwzględniono szeroki zakres źródeł, w których praktyki te zostały opisane i omówione. Wyszukiwanie obejmowało czasopisma akademickie, raporty organizacji pozarządowych, projekty badawcze i edukacyjne, a także strony internetowe uczelni (np. systemy zawierające programy nauczania i sylabusy kursów). Badanie było ograniczone czasowo, obejmując dokumenty opublikowane między styczniem 2019 r. a kwietniem 2024 r. i ograniczone do dyscyplin akademickich reprezentowanych przez instytucje partnerskie (edukacja, inżynieria, edukacja medyczna, socjologia, komunikacja, wychowanie fizyczne, zarządzanie).

¹ Ten rozdział jest wynikiem wspólnej pracy i został napisany przez Gerarda Coll-Planas, Glorię García-Romeral Moreno, Marinę Garcia-Castillo, Lorenę González-Ruiz, Katarzynę Jasikowską, Anę Mattioli, Julię Michcik, Aleksandrę Migalską, Maxima Motragh, Sude Peksen, Justynę Struzik, Agnieszkę Sznajder, Martę Warat.

Zbieranie materiałów zostało podzielone między partnerów w następujący sposób:

- * Technische Universität w Dortmundzie, Niemcy – czasopisma naukowe;
- * Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Polska – dokumenty (zestawy narzędzi, wytyczne/poradniki, webinaria) opublikowane przez instytucje międzynarodowe, takie jak OECD czy UE;
- * Universitat de Vic, Hiszpania – projekty (badawcze i edukacyjne).

Każdy z partnerów przeprowadził wyszukiwanie, specyficzne dla swojego kontekstu krajowego, w celu zbadania praktyk istotnych kontekstowo i odzwierciedlających ten kontekst. Aby zachować spójność zebranych materiałów, każdy zespół otrzymał wytyczne. Obejmowały one kryteria włączenia i wykluczenia przy wyborze odpowiednich dokumentów oraz szablon przedstawiający główne kategorie analizy obiecujących praktyk (Załącznik 1). Wszyscy partnerzy przeprowadzili wyszukiwanie praktyk, których opisy są publicznie dostępne w Internecie. Wyszukiwanie zostało przeprowadzone przy użyciu głównych słów kluczowych, takich jak intersekcjonalność, (nie)równość, dyskryminacja złożona, różnorodność, szkolnictwo wyższe i praktyki włączające. Na późniejszych etapach włączono słowa kluczowe odnoszące się do konkretnych cech/osi dyskryminacji (np. płeć, rasa, wiek, klasa społeczna, niepełnosprawność). Wyszukiwanie zostało rozszerzone, szczególnie w przypadku instytucji międzynarodowych, w celu uwzględnienia praktyk, które nie zostały wdrożone w instytucjach szkolnictwa wyższego, ale mają potencjał do ich adaptacji w tym kontekście.

2.2 ZNAJDOWANIE TEGO, CO DZIAŁA: STRATEGIE IDENTYFIKACJI OBIECUJĄCYCH PRAKTYK

Obiecujące praktyki związane z tematem intersekcjonalności w czasopismach akademickich zostały zidentyfikowane poprzez systematyczne przeszukiwanie ośmiu czasopism akademickich z wybranych dyscyplin projektu, w tym: *Journal of Engineering Education*, *Medical Education*, *Journal of Communication Pedagogy*, *Journal of Teaching in Physical Education*, *Journal of Management Learning*, *Teaching Sociology* i *Neues Handbuch Hochschullehre* (niemieckie czasopismo).

Po przeprowadzeniu wstępnego wyszukiwania w oparciu o wyżej wymienione słowa kluczowe, artykuły zostały przefiltrowane na podstawie ich znaczenia dla tematu rozważania intersekcjonalności w szkolnictwie wyższym. Abstrakty zostały przeczytane, aby upewnić się, że tylko te, które odnoszą się do istotnych aspektów słów kluczowych, zostały uwzględnione w dalszej analizie. Artykuły, które nie były ściśle związane z rozwojem obiecujących praktyk, zostały wykluczone.

Po procesie filtrowania pozostałe artykuły zostały szczegółowo przeczytane. Skupiono się na zidentyfikowaniu praktycznych podejść, które można sklasyfikować jako „obiecujące praktyki”. Ten dokładny przegląd zaowocował identyfikacją czterech kluczowych artykułów, które przedstawiały cenne i innowacyjne strategie, zapewniając oparte na dowodach praktyki związane z intersekcjonalnością. Praktyki te mogą być potencjalnie wykorzystywane w opracowywaniu poradników i warsztatów w szkolnictwie wyższym, wspierając bardziej integracyjne środowisko dla osób studiujących i kadry akademickiej.

Dokumenty przedstawiające obiecujące praktyki opublikowane przez organizacje międzynarodowe zostały również zidentyfikowane przy użyciu wybranych słów kluczowych. Wstępne wyszukiwanie zostało poprzedzone mapowaniem instytucji i obiecujących praktyk w celu zapewnienia szerszego przeglądu. Kluczowe ustalenia z tej wstępnej fazy zostały wykorzystane do udoskonalenia wyszukiwania. Wskazały one, że można było znaleźć wiele praktyk, ale często były one tylko krótko wspomniane bez zapewnienia otwartego dostępu do szczegółowych materiałów dotyczących ich wdrażania. Ten brak dostępnych treści ograniczył ich użyteczność w analizie, ponieważ specyfika tych praktyk pozostawała niejasna. Wiele dokumentów funkcjonowało na poziomie politycznym, a zatem nie były one bezpośrednio związane z instytucjami szkolnictwa wyższego. Niemniej jednak dokumenty te zostały uznane za wartościowe jako potencjalne źródła inspiracji dla uczelni. Po dokładnym rozważeniu zakres poszukiwań został rozszerzony o praktyki, które nie zostały wyraźnie wdrożone w instytucjach szkolnictwa wyższego, ale które mogą zostać w nich zaadaptowane. Tę samą dwuetapową strategię zastosowano w celu zidentyfikowania praktyk istotnych w kontekście polskim, przy czym po wstępnej fazie mapowania przeprowadzono kompleksowe wyszukiwanie słów kluczowych.

Wstępne wyszukiwanie skutkowało znalezieniem 42 dokumentów, z których 19 (5 na poziomie krajowym, 14 na poziomie międzynarodowym) zostało wybranych do ostatecznej analizy na podstawie ich znaczenia dla obiecujących praktyk zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Wybrane dokumenty składają się głównie z podręczników i wytycznych, które opisują praktyczne ramy i oparte na scenariuszach interwencje mające na celu wdrożenie podejścia interseksjonalnego w szkolnictwie wyższym. Dokumenty te zostały

wybrane, ponieważ zapewniają praktyczne, możliwe do przeniesienia strategie, które mogą być bezpośrednio stosowane w instytucjach szkolnictwa wyższego. Dokumenty, które traktowały intersekcjonalność wyłącznie jako ramy teoretyczne bez oferowania praktycznych zastosowań oraz publikacje skupiające się tylko na jednej osi dyskryminacji (np. tylko na płci) nie zostały uwzględnione w ostatecznej selekcji, ponieważ celem badania było zbadanie kompleksowych, wieloaspektowych, intersekcjonalnych podejść do inkluzywności i różnorodności.

Dwuetapowe podejście zastosowano również w przypadku obiecujących praktyk opisanych w projektach badawczych i edukacyjnych. Najpierw dokonano przeglądu prac uniwersytetów i badaczy, z którymi zespół prowadzący badania nawiązał kontakty lub którzy byli znani z trwających prac nad intersekcjonalnością. Dodatkowo, otrzymano wkład od osób zaproszonych do udziału w wewnętrznych sesjach szkoleniowych InterHEd w zakresie wzajemnego uczenia się, które odbyły się w Vic w ramach projektu InterHEd, co sprzyjało wymianie wiedzy.

Drugi etap obejmował systematyczne przeszukiwanie bazy danych projektów Unii Europejskiej przy użyciu określonych słów kluczowych. Wykorzystano portal finansowania i przetargów UE oraz bazy danych CORDIS, zaczynając od terminu „intersekcjonalność”. W bazie CORDIS to wstępne wyszukiwanie przyniosło 38 wyników, z których żaden nie spełniał kryteriów do analizy opisanych powyżej, a w portalu przetargów UE znaleziono 80 wyników. Aby poszerzyć zakres wyszukiwania, uwzględniono dodatkowe słowa kluczowe, takie jak „przecinanie się”, „nierówności”, „dyskryminacja złożona” oraz terminy związane z edukacją, takie jak „szkolnictwo wyższe”, „uniwersytet” i „edukacja”. Skupiono się na wynikach w języku angielskim i wszelkich badaniach w bazie CORDIS związanych ze

„społeczeństwem”, bez stosowania dodatkowych filtrów, obejmując w ten sposób wszystkie dostępne programy i lata.

Mając na względzie znaczenie kompleksowej analizy, dodano słowa kluczowe związane z płcią, takie jak „kobiety”, oraz terminy takie jak „rasizm”, „dyskryminacja rasowa”, „dyskryminacja etniczna” oraz te odnoszące się do dyskryminacji migrantów, muzułmanów i Romów. Te osie dyskryminacji są często przywoływane w europejskich dokumentach politycznych związanych z intersekcjonalnością.

Przeanalizowano znaczną liczbę projektów ze wszystkich programów zawartych na tych portalach, w szczególności Horyzont, CERV i Erasmus+. Oczywiste jest, że intersekcjonalność jest kluczowym tematem badań finansowanych przez UE, szczególnie w ramach programów takich jak Horyzont Europa. Jednak nasze ustalenia ujawniły, że chociaż intersekcjonalność zyskuje na popularności, jej nacisk w kontekstach edukacyjnych pozostaje bardziej widoczny w szkolnictwie podstawowym i średnim w porównaniu ze szkolnictwem wyższym.

Ostatecznie przeanalizowano 30 istotnych wyników i skategoryzowano je według stopni edukacji: szkolnictwo wyższe (najbardziej istotne), szkolnictwo podstawowe i średnie (najmniej istotne dla tego badania) oraz edukacja dorosłych, wraz z innymi kategoriami, które nie pasowały do naszych ram. To ustrukturyzowane podejście pozwoliło nam zidentyfikować i przeanalizować praktyki, które mogą stanowić podstawę dla przyszłych inicjatyw intersekcjonalnych w placówkach edukacyjnych. Warto zauważyć, że niektóre z tych projektów zostały odkryte zarówno dzięki wcześniejszej wiedzy i powiązaniom, jak i naszym wyszukiwaniom w bazach danych.

3. OBIECUJĄCE PRAKTYKI – OGÓLNY PRZEGLĄD

3.1 CEL OBIECUJĄCEJ PRAKTYKI

Zidentyfikowane praktyki uwzględniające perspektywę intersekcjonalną w nauczaniu w instytucjach szkolnictwa wyższego podkreślają różnorodność kontekstów, mających na celu wspieranie inkluzywności, różnorodności i równości. Początkowo, badania dotyczyły wyłącznie praktyk wyraźnie wykorzystujących intersekcjonalne ramy. Jednak wraz z postępem badań, ich zakres został rozszerzony. W niektórych przypadkach uwzględniono praktyki dotyczące pojedynczej osi nierówności, pod warunkiem, że wykazały one potencjał analizy intersekcjonalnej. Jednak istotnym nadrzędnym celem większości tych praktyk jest wyjaśnienie koncepcji intersekcjonalności. Ich celem jest wspieranie zrozumienia tych złożonych ram analitycznych i ich rzeczywistych implikacji dla nierówności i przywilejów. Praktyki te skoncentrowane są na pochodzeniu intersekcjonalności, odróżniając ją od powiązanych pojęć, takich jak dyskryminacja złożona i perspektywy różnorodności, jednocześnie podkreślając jej potencjał do promowania równości i zmian systemowych na uniwersytetach. Intersekcjonalność jest rozumiana jako ramy analityczne, które nakreślają, w jaki sposób różne formy dominacji - szczególnie w odniesieniu do rasy, płci i klasy - przecinają się, tworząc odrębne doświadczenia życiowe, które utrwalają nierówność i marginalizację. Ponadto niektóre z tych inicjatyw podkreślają rolę języka jako mechanizmu zarówno integracji, jak i wykluczenia. Zapewniają one strategie dla instytucji szkolnictwa wyższego w celu modyfikacji stylów komunikacji i polityk instytucjonalnych, aby lepiej służyć mniejszościom i niedostatecznie reprezentowanym grupom, promując w ten sposób

kulturę akademicką, która ceni różnorodność. Skupienie się na języku podkreśla kluczową rolę dyskursu w utrwalaniu lub niwelowaniu systemowych nierówności, zachęcając uniwersytety do przyjęcia bardziej inkluzywnych praktyk zarówno na poziomie strukturalnym, jak i interpersonalnym.

Analizowane praktyki przyjmują podejście partycypacyjne i skoncentrowane na osobach studiujących, wspierając krytyczne myślenie i kwestionując istniejące założenia. Tworząc przestrzeń do refleksji i dzielenia się osobistymi doświadczeniami dla uprzywilejowanych i zmarginalizowanych osób studiujących, ułatwiają głębsze zrozumienie nierówności strukturalnych. W ten sposób praktyki te zachęcają osoby studiujące i kadre akademicką do wyjścia poza indywidualne doświadczenia w celu rozpoznania i zbadania innych czynników instytucjonalnych i systemowych, które kształtują nierówności. Wskazują też na potrzebę reformy instytucjonalnej na uniwersytetach, która byłaby osadzona w głębokim zrozumieniu, w jaki sposób te krzyżujące się czynniki wpływają na życie ludzi.

Chociaż wiele zidentyfikowanych praktyk zostało opracowanych na poziomie krajowym, dostosowanych do konkretnych kontekstów kulturowych i instytucjonalnych, odzwierciedlają one szersze cele związane ze wspieraniem inkluzywności, zmniejszaniem różnic i promowaniem różnorodności w europejskich placówkach edukacyjnych. Jest to widoczne w praktykach opracowanych w ramach projektów międzynarodowych i przez organizacje pozarządowe. Cele te są osiągane poprzez strategie

zaobserwowane w istniejących obiecujących praktykach, które koncentrują się na następujących kluczowych obszarach:

- * **Pedagogika włączająca i szkolenie osób uczących**, które obejmuje opracowywanie ram, wytycznych i narzędzi dla uniwersytetów i szkół w celu oceny i ulepszenia ich polityk włączających. Często wiąże się to z wyposażeniem osób pracujących w wiedzę i umiejętności potrzebne do zapewnienia wsparcia osobom uczącym się i studiującym z różnych środowisk, w tym osobom z niepełnosprawnością, osobom migranckim i osobom doświadczającym krzyżujących się nierówności.
- * **Intersekcjonalna równość płci**, która promuje podejścia uwzględniające płeć i podnosi świadomość na temat nierówności strukturalnych w ramach akademickich programów nauczania. Inicjatywy te są często wdrażane w ramach współpracy międzynarodowej, takiej jak projekty lub inne ramy.
- * **Zwalczanie uprzedzeń i dyskryminacji** poprzez opracowywanie wytycznych, zestawów narzędzi i szkoleń dotyczących nieświadomych uprzedzeń, nienawiści, ekstremizmu, homofobii i transfobii w instytucjach szkolnictwa wyższego. Podnosząc świadomość na temat tych zjawisk, praktyki te mają na celu wspieranie bardziej inkluzywnych instytucji szkolnictwa wyższego.

- * **Integracja i wsparcie dla osób migranckich, w szczególności kobiet**, poprzez programy edukacyjne i społeczne mające na celu zwiększenie świadomości, równości i różnorodności zarówno w szkolnictwie wyższym, jak i w całym społeczeństwie.

Zidentyfikowane praktyki wspólnie przyczyniają się do transformacji instytucjonalnej i bardziej zniuansowanego zrozumienia krzyżujących się nierówności w instytucjach szkolnictwa wyższego.

3.2 ZROZUMIENIE INTERSEKCYJALNOŚCI: KRZYŻUJĄCE SIĘ OSIE

Obiecujące praktyki odnoszą się do szeregu krzyżujących się cech, ale płeć często pojawia się w centrum uwagi, służąc jako początkowa soczewka, przez którą rozważane są inne czynniki. Podkreśla to jej centralne znaczenie w dyskusjach na temat intersekcjonalności. Wybrane praktyki często łączą płeć z klasą społeczną, rasą i pochodzeniem (w tym doświadczeniem migracji), co czyni te cechy szczególnie istotnymi. Inne kluczowe osie obejmują (nie)pełnosprawność, seksualność, praktyki kulturowe, wiek, poziom wykształcenia i religię. W niektórych przypadkach uwzględniono dodatkowe cechy, takie jak zdrowie psychiczne i fizyczne, ciąża i macierzyństwo (lub szerzej - obecność dzieci), stan cywilny, wraz z dostępem do technologii i umiejętnościami uczenia się – aby ujawnić, w jaki sposób te wymiary krzyżują się z tradycyjnymi formami dyskryminacji. Status migracyjny, w szczególności uchodźczyń, pojawia się jako powracający temat, podkreślając obawy związane z mobilnością i jej wkładem w nierówności społeczne.

3.3 SEKTOR INSTYTUCJI SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

Nie wszystkie praktyki zawarte w analizowanych dokumentach wyraźnie koncentrują się na praktykach nauczania w szkolnictwie wyższym. Kilka z nich dotyczy szerszych kwestii związanych z edukacją i praktykami instytucjonalnymi, które wykraczają poza konkretny kontekst uniwersytetów.

W przypadku praktyk bezpośrednio związanych z instytucjami szkolnictwa wyższego, ich wdrażanie obejmuje zarówno instytucje prywatne, jak i

publiczne. Większość z nich została wdrożona w naukach społecznych i humanistycznych, w szczególności w dyscyplinach takich jak socjologia, nauki pedagogiczne i językoznawstwo. Ponadto niektóre praktyki obejmują sztukę, muzykę i medycynę. Pewne inicjatywy zostały również zidentyfikowane w bardziej tradycyjnie zdominowanych przez mężczyzn dziedzinach, w tym w naukach ścisłych, technologii, inżynierii i matematyce. Ten szeroki zakres dyscyplin pokazuje zdolność adaptacji intersekcjonalności zarówno jako ramy analitycznej, jak i praktycznego narzędzia do radzenia sobie z nierównościami.

3.4 OBSZARY SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

Obiecujące praktyki koncentrują się przede wszystkim na pedagogice i metodologii nauczania, programach nauczania i środowisku uczenia się. Warto zauważyć, że żadna ze zidentyfikowanych praktyk nie odnosiła się bezpośrednio do tematu oceniania, co sygnalizuje potencjalną lukę w literaturze dotyczącą integracji zasad intersekcjonalnych z ocenami osób studiujących lub włączającymi metodami oceny. To pominięcie podkreśla potrzebę dalszego zbadania, w jaki sposób praktyki oceniania mogą lepiej odzwierciedlać zasady intersekcjonalne w szkolnictwie wyższym.

Wiele praktyk zidentyfikowanych w ramach projektów badawczych i edukacyjnych jest ukierunkowanych na szersze zmiany instytucjonalne, koncentrując się na tworzeniu środowisk wspierających integrację perspektyw intersekcjonalnych w procesie uczenia się, a nie na bezpośrednim włączaniu tej perspektywy do treści nauczania.

3.5 GRUPY DOCELOWE

Grupy docelowe zidentyfikowanych obiecujących praktyk różnią się w zależności od ich zakresu i celu. Podczas gdy niektóre praktyki nie mają wyraźnie określonych grup docelowych, inne skierowane są do różnych odbiorców, od osób studiujących po różnych specjalistów_ki w instytucjach edukacyjnych. Jednak niektóre grupy docelowe są konsekwentnie adresowane we wszystkich typach dokumentów:

- * Instytucje edukacyjne jako całość, w tym instytucje szkolnictwa wyższego, sieci lub konsorcja instytucji szkolnictwa wyższego;
- * Nauczyciele akademicki i edukatorzy_rki;
- * Badacze_ki;
- * Pracownicy_ki administracyjni, w szczególności specjaliści_tki ds. zasobów ludzkich, równości płci, różnorodności, zwłaszcza ci zaangażowani w promowanie zmian instytucjonalnych;
- * Osoby studiujące, ze szczególnym uwzględnieniem grup marginalizowanych lub niedostatecznie reprezentowanych.

Niektóre praktyki są również przydatne dla pracowników_ek socjalnych, artystów_ek, pedagogów_ek specjalnych, pielęgniarzy_ek i innych specjalistów_ek pracujących w różnych środowiskach edukacyjnych. Istnieją również praktyki skierowane do decydentów i organów rządowych, podkreślające kluczową rolę polityki w promowaniu równości i rozwijaniu podejścia interseksjonalnego w systemach edukacji.

4. CZYNNIKI WSPIERAJĄCE I BARIERY WE WDRAŻANIU OBIECUJĄCYCH PRAKTYK

Czynniki ułatwiające wdrażanie podejścia intersekcjonalnego w nauczaniu, przedstawione w analizowanych dokumentach, różnią się zarówno pod względem zakresu, jak i specyfiki. Niemniej jednak, nacisk na podnoszenie świadomości wśród moderatorów_ek i aktywne angażowanie osób z różnych środowisk wyłaniają się jako kluczowe elementy skutecznego przyjmowania praktyk intersekcjonalnych.

Aby wesprzeć wdrażanie praktyk, szczególnie tych skoncentrowanych na pedagogice i metodologii nauczania, można je zintegrować z programem nauczania jako elementy uzupełniające obok wykładów i konwersatoriów. Wzmacnia to związek między koncepcjami teoretycznymi, ich zastosowaniami i praktycznymi danymi, zapewniając bardziej wpływowe i znaczące doświadczenie edukacyjne.

Zachęcanie osób studiujących do wnoszenia wkładu w postaci własnych materiałów, doświadczeń i perspektyw sprzyja współtworzeniu środowiska uczenia się, w którym uznawane są różne formy wiedzy, a także różne pozycje społeczne. Wczesna informacja zwrotna na temat pracy osób studiujących dodatkowo wspiera to zaangażowanie i pozwala instruktorom_kom lepiej zrozumieć perspektywę osób studiujących. Zachęty, takie jak uznanie lub nagrody finansowe, również zostały zidentyfikowane jako czynniki motywujące uczestników_czki. Warto jednak zauważyć, że wiele dokumentów opisujących obiecujące praktyki nie wspomina wyraźnie o czynnikach wspierających ich wdrażanie.

Zidentyfikowano również wyzwania związane z wdrażaniem analizowanych praktyk. Obejmują one ograniczoną początkową wiedzę i świadomość wśród uczestników_czek, zakorzenioną dynamikę władzy w sali wykładowej oraz trudności, jakie mogą napotkać instruktorzy_ki w rezygnacji ze swojej uprzywilejowanej pozycji. Ponadto uznanie oraz poszanowanie autonomii i wyborów uczestników_ek wprowadza dalszą złożoność do procesu skutecznego stosowania praktyk intersekcjonalnych.

5. ZBIÓR OBIECUJĄCYCH PRAKTYK

5.1 ŚRODOWISKO UCZENIA SIĘ

“Who Is in The Classroom”- Teaching to Transgress Toolbox Research and Study Programme

http://ttttoolbox.net/Who_is_in_the_Classroom::index.xhtml#intro

Opis

Przewodnik *“Who is in the Classroom?”* został opracowany w ramach projektu TTTToolbox - Teaching to Transgress Toolbox (2019-22), kompleksowego programu badań i studiów nad pedagogiką krytyczną w sztuce, finansowanego przez Unię Europejską i opracowanego ponadnarodowo przez trzy szkoły artystyczne: ERG (Bruksela, BE), HDK-Valand (Göteborg, SE) i ISBA (Besançon, FR). Celem projektu było promowanie pedagogiki włączającej poprzez kwestionowanie postrzeganej neutralności i równości w systemach edukacji, produkcji artystycznej i konsumpcji. Projekt miał na celu wspólne zbadanie, w jaki sposób podejścia intersekcjonalne i dekolonialne mogą aktywować i rozpowszechniać zarówno wiedzę teoretyczną, jak i ucieleśnioną. *“Who is in the Classroom”* to zestaw narzędzi mających na celu wspieranie bardziej inkluzywnego i intersekcjonalnego środowiska uczenia się. Oferuje on praktyczne porady i przykłady najlepszych praktyk w zakresie planowania działań, pomagając osobom i instytucjom w tworzeniu bardziej wspierających przestrzeni. Skierowany do szerokiego grona odbiorców - w

tym osób studiujących, osób uczących, osób pracujących w administracji i innych pracowników_ek - przewodnik koncentruje się w szczególności na zaspokajaniu potrzeb grup marginalizowanych, zwłaszcza osób trans i osób z zaburzeniami psychicznymi lub niepełnosprawnościami. Projekt kładzie nacisk na pedagogikę krytyczną w sztuce, mając na celu wyposażenie społeczności edukacyjnych w narzędzia do radzenia sobie ze złożonymi i strukturalnymi wyzwaniami w instytucjach.

Przewodnik koncentruje się na dwóch kluczowych aspektach różnorodności w sali wykładowej: tożsamości płciowej i dostępności. Rozwija praktyczne zastosowanie narzędzi, które odnoszą się do złożoności tych obszarów, w szczególności wprowadzając tzw. „rundę”, powszechną praktykę w przestrzeniach aktywistycznych, mającą na celu stworzenie bezpieczniejszego środowiska. Jednak w środowisku edukacyjnym powszechne stosowanie „rundy” może być problematyczne ze względu na zróżnicowane pochodzenie i cele uczestników. Projekt podkreśla, że takie narzędzia są skuteczne tylko wtedy, gdy są używane w sposób przemyślany, biorąc pod uwagę specyficzne potrzeby i dynamikę każdej grupy.

Te narzędzia są przedstawiane jako sposób na uniknięcie założeń dotyczących innych, szczególnie w odniesieniu do zaimków, oraz zapewnienie poszanowania tożsamości osób w środowisku edukacyjnym. Chociaż nie jest to idealne rozwiązanie, ma na celu zmniejszenie wpływu społecznych projekcji i założeń, zwłaszcza tych zakorzenionych w cis-heteronormatywnych i klasowych perspektywach. Projekt oferuje praktyczne wskazówki dotyczące wdrażania narzędzi i podkreśla znaczenie ciągłej refleksji i dostosowywania, ponieważ ich skuteczność zależy od tego, jak, kiedy i dlaczego są one używane.

Ponadto, koncepcja opieki/troski ma kluczowe znaczenie dla projektu. Opieka nie ogranicza się do zaspokajania bezpośrednich potrzeb, ale obejmuje również „tworzenie środowiska, w którym każdy może się rozwijać”. W salach wykładowych opieka często wiąże się z pracą emocjonalną, która jest pomijana i niedoceniana w kontekście akademickim. Projekt opowiada się za włączeniem etyki opieki/troski, która uznaje relacyjny i współzależny charakter interakcji, a nie jednokierunkową hierarchię tego, kto daje i otrzymuje opiekę.

Pierwszym rodzajem zalecanej praktyki jest „access go-round”, która pozwala osobom uczestniczącym wyrazić swoje potrzeby związane z dostępnością fizyczną, emocjonalną i umysłową. Może to obejmować potrzeby takie jak trudności ze słuchem, ADHD lub bariery językowe. Zajmując się tymi potrzebami, grupa może stworzyć bardziej dostępne i wspierające środowisko.

Tzw. „rundka odnośnie do zaimków”, kolejne kluczowe narzędzie, pozwala uczestnikom dzielić się preferowanymi zaimkami, wspierając inkluzywność. Jednak te „rundki” muszą być odpowiednio wprowadzone, aby uniknąć nieporozumień lub niezamierzonego powielania opresji. Projekt podkreśla, że „zaimkowe rundki”, choć cenne, same w sobie nie tworzą bezpiecznych przestrzeni. Bezpieczne przestrzenie wymagają wzajemnego szacunku, wspólnych porozumień i ciągłego wysiłku.

Podejście intersekcjonalne

W projekcie TTTToolbox intersekcjonalność jest rozumiana jako uznanie, że różne formy opresji - takie jak rasizm, seksizm, homofobia, klasizm i ableizm - są ze sobą powiązane i nie mogą być badane w izolacji. Projekt podkreśla znaczenie zajęcia się tymi nakładającymi się na siebie systemami nierówności poprzez holistyczne podejście, obejmujące krytyczne intersekcjonalne pedagogiki feministyczne. Pedagogiki te dostarczają zarówno konceptualnych, jak i praktycznych narzędzi do wspierania inkluzywności, szczególnie w dziedzinie edukacji artystycznej, gdzie istnieje gotowość do przyjęcia nowych krytycznych ram i praktyk twórczych. Przewodnik ten ma na celu uwzględnienie szerokiego zakresu krzyżujących się tożsamości, ze szczególnym uwzględnieniem tożsamości płciowej, kwestii zdrowia psychicznego i niepełnosprawności.

Dlaczego jest to obiecująca praktyka?

Innowacyjny aspekt projektu TTTToolbox polega na priorytetowym traktowaniu procesu i kontekstu, a nie samych narzędzi. Zamiast skupiać się wyłącznie na predefiniowanych narzędziach, projekt kładzie nacisk na ciągłą refleksję i adaptację do konkretnych okoliczności, uznając, że „narzędzia są usytuowane” w środowiskach, w których są używane. Takie podejście uznaje, że praktyczne narzędzia wspierające inkluzywność powinny być kształtowane przez rzeczywisty kontekst i ciągłą refleksję (zarówno grupy jako takiej, jak i samych jednostek), a nie postrzegane jako statyczne rozwiązania. Przewodnik i zasoby opracowane w ramach projektu są oparte na praktycznym doświadczeniu, wzbogaconym o spostrzeżenia

uzyskane dzięki ich wdrożeniu. Pozwala to na dostarczenie wskazówek dotyczących różnych scenariuszy, które mogą pojawić się w praktyce, podkreślając, że kluczem jest proces kwestionowania, eksperymentowania i dostosowywania się do różnych kontekstów edukacyjnych. Opierając projekt na praktycznym wdrożeniu, przewodnik pomaga osobom uczącym poruszać się po złożoności środowisk edukacyjnych i dostosowywać swoje metody do potrzeb różnych grup osób studiujących, zapewniając, że inkluzywność nie jest tylko aspiracją, ale żywą praktyką, która ewoluuje wraz z kontekstem.

Podejście to, które odrzuca ideę „recept” lub gotowych rozwiązań, podkreśla znaczenie praxis definiowanej jako integracja praktyki i refleksji. Narzędzia mogą być skuteczne tylko wtedy, gdy są używane w sposób uwzględniający zmieniające się konteksty, takie jak wzrost prawicowych, rasistowskich i patriarchalnych wartości, które mogą potencjalnie zniekształcić wykorzystanie takich narzędzi do powierzchownych celów, takich jak „pinkwashing” instytucji. Dlatego też projekt zachęca edukatorów_ki i instytucje do ciągłej oceny wpływu tych narzędzi na inkluzywność i unikania pokusy postrzegania jakiegokolwiek pojedynczego działania, takiego jak ćwiczenie w sali wykładowej, jako ostatecznego rozwiązania.

**CHECKIT HE – Countering Hate and Extremism on Campus –
Knowledge Innovation and Training in Higher Education**

<https://www.bcu.ac.uk/research/social-sciences/identities-and-inequalities/research-projects/checkit-he>

Opis

Projekt CHECKIT HE zajmuje się kwestiami nienawiści i ekstremizmu w europejskich instytucjach szkolnictwa wyższego, mając na celu zwiększenie bezpieczeństwa kampusów, promowanie inkluzywności i wspieranie bardziej pozytywnego środowiska uczenia się. Aby osiągnąć ten cel, opracowano innowacyjne strategie, programy szkoleniowe i najlepsze praktyki w celu skutecznego zwalczania nienawiści, dyskryminacji i ekstremistycznych ideologii na kampusach.

Projekt został wdrożony w celu budowania potencjału, wiedzy i umiejętności różnych interesariuszy w instytucjach szkolnictwa wyższego, w tym osób uczących, personelu administracyjnego, decydentów i związków studenckich, poprzez wyposażenie ich w narzędzia do zwalczania i zapobiegania nienawiści i ekstremizmowi. CHECKIT HE koncentruje się na opracowywaniu kompleksowych zasobów, w tym sześciu zestawów narzędzi, raportu porównawczego na temat nienawiści, nadużyć i ekstremizmu na kampusach oraz aplikacji mobilnej mającej na celu promowanie najlepszych praktyk w zakresie rozwiązywania tych kwestii.

Sześć zestawów narzędzi jest ukierunkowanych na konkretne formy dyskryminacji:

- * Nienawiść i ekstremizm ze względu na płeć: zapewnia strategię i szkolenia w zakresie zwalczania przemocy ze względu na płeć na kampusach.
- * Nienawiść i nadużycia związane z tożsamością seksualną: koncentruje się na zwalczaniu dyskryminacji związanej z tożsamością seksualną.
- * Rasa, pochodzenie etniczne i nienawiść związana z praktykami kulturowymi: zawiera wskazówki dotyczące radzenia sobie z rasizmem i promowania pedagogiki krytycznej.
- * Nienawiść na tle religijnym, wyznaniowym i światopoglądowym: dotyczy dyskryminacji na tle religijnym na kampusach.
- * Niepełnosprawność, przewlekła choroba i kwestie zdrowia psychicznego: koncentruje się na promowaniu dostępności i zwalczaniu ableizmu.
- * Zwalczanie ekstremizmu, radykalizacji i terroryzmu: zapewnia zasoby umożliwiające ich przeciwdziałaniu.

Zestawy narzędzi składają się z następujących kluczowych sekcji:

- * Kluczowe koncepcje - dostarczanie podstawowej wiedzy i przydatnych zasobów, aby pomóc zdefiniować i zrozumieć konkretną formę nienawiści lub ekstremizmu.

- * Powszechne formy przestępstw z nienawiści - przegląd najczęściej zgłaszanych rodzajów przestępstw z nienawiści lub działań ekstremistycznych związanych z określonym cechą (płcią, tożsamością seksualną, rasą, religią itp.) w kontekście uczelni wyższych w krajach uczestniczących.
- * Rozwój profilaktyki i najlepsze praktyki - podkreślenie ważnych postępów w strategiach profilaktycznych, wraz ze zidentyfikowanymi najlepszymi praktykami i wyzwaniem, przed którymi stoją instytucje szkolnictwa wyższego w każdym kraju zaangażowanym w projekt CHECKIT HE.
- * Zestaw narzędzi szkoleniowych - w tym ramy samooceny dla decydentów, a także konkretne narzędzia, działania i ćwiczenia, które można wykorzystać w sesjach edukacyjnych i szkoleniowych. Materiały te zostały zaprojektowane, aby pomóc w podnoszeniu świadomości i zwalczaniu różnych form dyskryminacji i nienawiści na kampusie, skierowanych do osób studiujących, kadry nauczycielskiej i personelu administracyjnego.

Z praktycznego punktu widzenia, dwie ostatnie sekcje każdego zestawu narzędzi są szczególnie cenne, oferując konkretne zasoby do walki z nienawiścią i ekstremizmem w różnych kontekstach edukacyjnych. Zawierają one studia przypadków i przykłady skutecznych praktyk stosowanych przez instytucje szkolnictwa wyższego na Cyprze, w Finlandii, Portugalii, Serbii, Turcji i Wielkiej Brytanii. Sekcje te zawierają scenariusze konkretnych ćwiczeń i działań edukacyjnych, takich jak przyjęcie pedagogiki krytycznej i wykorzystanie skal samooceny, mających na celu zwiększenie świadomości dyskryminacji i wykluczenia ze względu na takie czynniki, jak płeć, tożsamość płciowa, orientacja seksualna, stan zdrowia lub

niepełnosprawność, pochodzenie etniczne, religia i inne cechy społeczne. Zestaw narzędzi szkoleniowych kładzie nacisk na różne formy autorefleksji i oceny, oferując rozszerzone możliwości rozwoju organizacyjnego i programowego, jednocześnie wspierając wzmocnienie pozycji i zmiany zarówno w interakcjach grupowych, jak i indywidualnych. Osoby uczące i osoby studiujące są zachęcane do angażowania się w samoocenę w celu zbadania potencjalnych ograniczeń w ich zrozumieniu i docenieniu różnorodności, a także do zidentyfikowania i zajęcia się wszelkimi ukrytymi uprzedzeniami.

Podejście intersekcyjne

CHECKIT HE odnosi się do różnych osi nierówności, w tym płci, tożsamości płciowej, orientacji seksualnej, stanu zdrowia lub niepełnosprawności, pochodzenia etnicznego, religii i innych krzyżujących się cech społecznych. Chociaż proponowane narzędzia koncentrują się na wyżej wymienionych podstawach i osiach dyskryminacji oddzielnie, perspektywa intersekcyjna pojawia się, gdy projekt jest postrzegany jako całość. Stosując poszczególne narzędzia edukacyjne i wdrażając zalecane najlepsze praktyki, uczelnie mogą osiągnąć efekt synergii, wynikający z nakładających się obszarów dyskryminacji i wspólnych przyczyn nienawiści, nadużyć i ekstremizmu na terenie kampusu. Takie kompleksowe podejście umożliwi instytucjom szkolnictwa wyższego zwiększenie bezpieczeństwa kampusu, promowanie inkluzywności i wspieranie bardziej pozytywnego środowiska uczenia się w perspektywie intersekcyjnej.

Dlaczego jest to obiecująca praktyka?

Chociaż działania prowadzone w ramach projektu CHECKIT HE nie odnoszą się bezpośrednio do nauczania akademickiego, odgrywają kluczową rolę w tworzeniu sprzyjających mu warunków instytucjonalnych. Praktyki, które podchodzą do bezpieczeństwa na kampusie przez pryzmat intersekcjonalny, przekształcając kulturę organizacyjną tak, aby była bardziej inkluzywna i otwarta na różnorodność, jednocześnie

zwiększają kompetencje antydyskryminacyjne nauczycieli i ek akademickich. Ponadto przyczyniają się one do tworzenia bardziej komfortowego i bezpiecznego środowiska nauki dla osób studiujących, umożliwiając im rozwój w ich doświadczeniach edukacyjnych.

Siła podejścia zaproponowanego w CHECKIT HE leży w jego zdolności do integracji analiz jednoosiowych z ramami intersekcjonalnymi, umożliwiając bardziej zniuansowane zrozumienie dyskryminacji i nierówności. Odnosząc się do poszczególnych form dyskryminacji i uznając ich wzajemne powiązania, CHECKIT HE zapewnia kompleksową strategię radzenia sobie ze złożonymi, wielowarstwowymi doświadczeniami dyskryminacji i wykluczenia w instytucjach szkolnictwa wyższego. Podejście to pozwala instytucjom wspierać integracyjne środowisko edukacyjne, które reaguje na różnorodne realia osób studiujących i pracujących.

CHECKIT HE łączy wiedzę z praktycznymi zasobami szkoleniowymi, zachęcając do samooceny, refleksji i podnoszenia świadomości. Te praktyczne sekcje są skuteczne, ponieważ przedstawiają konkretne przykłady strategii antydyskryminacyjnych z różnych kontekstów europejskich. To praktyczne podejście wspiera indywidualną refleksję nad różnorodnością, ale także oferuje skalowalne wytyczne dla instytucji szkolnictwa wyższego, które chcą promować zmiany systemowe w ramach intersekcjonalnych.

**Training for Change: Practical Tools for Intersectional Workshops
(2010) Rainbow Health Network**

<https://www.rainbowhealthontario.ca/resource-library/training-for-change-practical-tools-for-intersectional-workshops/>

Opis

Ten zestaw narzędzi został opracowany, aby pomóc dostawcom usług zdrowotnych i społecznych zrozumieć, w jaki sposób stereotypy kształtują zarówno indywidualne tożsamości, jak i zachowania instytucjonalne oraz tworzą bariery dla różnych grup ludzi. Szkolenie ma na celu podważenie stereotypów i zwiększenie świadomości tego, w jaki sposób władza i przywileje wpływają na dostęp społeczności LGBTQ do podstawowych usług. Zostało wdrożone w celu promowania bardziej sprawiedliwych praktyk w świadczeniu usług i zachęcania do głębszego zrozumienia skrzyżowania tożsamości osób ze społeczności LGBTQ z innymi formami dyskryminacji. Szczegółowe cele obejmują:

- * Zrozumienie dynamiki władzy i przywilejów społecznych z indywidualnej perspektywy;
- * Podnoszenie świadomości na temat sposobów, w jakie instytucje sprawują władzę społeczną w celu marginalizacji określonych grup, ze szczególnym uwzględnieniem tego, jak wpływa to na dostęp osób ze społeczności LGBTQ do podstawowych usług;

- * Refleksję nad tym, w jaki sposób poszczególni usługodawcy wykorzystują swój wpływ i uczą się bardziej sprawiedliwych praktyk pracy z wszystkimi klientami;
- * Ocenę środowiska pracy pod kątem stopnia dostępności i inkluzywności;
- * Opracowanie "Inclusive Workplace Toolkit" z praktycznymi strategiami wspierania przyjaznej i sprawiedliwej kultury pracy.

Podejście intersekcyjne

Szkolenie koncentruje się na tożsamości seksualnej jako głównym obszarze, jednocześnie zajmując się rasą, religią, pochodzeniem etnicznym i (nie)pełnosprawnością. Intersekcyjność jest badana w drugiej części warsztatu, gdzie uczestnicy_ki badają wpływ dyskryminacji na wielu płaszczyznach i to, jak przecinają się one z tożsamościami osób ze społeczności LGBTQ.

Dlaczego jest to obiecująca praktyka?

W zestawie narzędzi podkreślono, w jaki sposób uwarunkowania społeczne i doświadczenia zawodowe poszczególnych osób oddziałują na siebie, często wzmacniając stereotypy. Ćwiczenia mają na celu zachęcenie uczestników_ek do zastanowienia się nad własną władzą i przywilejami oraz nad tym, jak ta dynamika wpływa na ich zawodowe interakcje z marginalizowanymi społecznościami.

Praktyka ta jest obiecująca, ponieważ zapewnia dobrze zorganizowane, jasne i praktyczne podejście do zrozumienia intersekcjonalności w kontekście osób ze społeczności LGBTQ. Szczegółowe ćwiczenia pomagają uczestnikom przejść od zrozumienia tożsamości LGBTQ na poziomie indywidualnym do rozważenia szerszych konsekwencji instytucjonalnych i systemowych. Chociaż pierwotnie zestaw został zaprojektowany dla dostawców usług zdrowotnych i społecznych, można go łatwo dostosować do warunków szkolnictwa wyższego lub innych środowisk zawodowych. Jego siła tkwi w wkładzie społeczności, który ukształtował jego rozwój, choć nie ma wzmianki o formalnych testach. Oferuje on konkretną metodę wspierania bardziej włączających, sprawiedliwych praktyk w świadczeniu usług i edukacji. W ten sposób w zestawie narzędzi podkreślono zaangażowanie we wspieranie głębszego zrozumienia struktur władzy, promując samoświadomość w świadczeniu usług.

Edukacja antydyskryminacyjna. Podręcznik trenerski

<https://tea.org.pl/wp-content/uploads/2023/09/>

[EdukacjaAntydyskryminacyjna_PodrecznikTrenerski_2023.pdf](#)

Opis

Niniejszy podręcznik jest zasobem zaprojektowanym, aby pomóc facylitatorom_kom w podnoszeniu świadomości na temat nierówności społecznych i różnych form dyskryminacji. Zawiera praktyczne ćwiczenia mające na celu zwalczanie stereotypów i mikronierówności, które kształtują życie ludzi. Podręcznik zawiera wskazówki dotyczące tworzenia warsztatów antydyskryminacyjnych, używania języka włączającego i wspierania zmian społecznych. Został wdrożony w celu zapewnienia edukatorom_kom i facylitatorom_kom narzędzi do zwalczania dyskryminacji i promowania bardziej inkluzywnych środowisk.

Grupy docelowe obejmują facylitatorów_ki, edukatorów_ki i trenerów_ki, którzy_re są zaangażowani_e w prowadzenie warsztatów lub programów edukacyjnych mających na celu zwalczanie nierówności społecznych i dyskryminacji. Osoby te mogą pracować w różnych sektorach, w tym w edukacji, pracy socjalnej, organizacjach społecznych i pozarządowych. Podręcznik jest przeznaczony dla osób odpowiedzialnych za tworzenie integracyjnych i sprawiedliwych środowisk edukacyjnych, zapewniając im narzędzia do podnoszenia świadomości i promowania zmian społecznych. Ponadto może on być również przydatny dla trenerów_ek pracujących z różnymi grupami i profesjonalistów_ek zaangażowanych w inicjatywy na rzecz różnorodności, równości i integracji.

Podejście intersekcjonalne

Podręcznik odnosi się do intersekcjonalności, koncentrując się na różnych aspektach tożsamości, w tym płci, wieku, orientacji seksualnej i (nie)pełnosprawności. Podkreślono, w jaki sposób te krzyżujące się czynniki przyczyniają się do doświadczeń dyskryminacji i nierówności społecznej. Ćwiczenia mają na celu pomóc uczestnikom rozpoznać, w jaki sposób wiele czynników tożsamości nakłada się na siebie i wpływa na siebie nawzajem, jednocześnie zapewniając moderatorom_kom techniki tworzenia integracyjnych i wzmacniających środowisk edukacyjnych.

Dlaczego jest to obiecująca praktyka?

Niniejszy podręcznik i zawarte w nim praktyki są obiecujące, ponieważ wyposaża facylitatorów_ki w kompleksowe narzędzia do projektowania i prowadzenia warsztatów antydyskryminacyjnych. Włączenie szczegółowych ćwiczeń i strategii radzenia sobie z różnymi formami dyskryminacji zapewnia, że szkolenie jest zarówno praktyczne, jak i skuteczne. Skupiając się na intersekcjonalności i inkluzywnym języku, podręcznik wspiera facylitatorów_ki w rozwijaniu głębszej świadomości i zrozumienia złożoności nierówności społecznych. Eksperymentalny model uczenia się zastosowany w podręczniku dodatkowo zwiększa jego wpływ, angażując uczestników_czki bezpośrednio w proces uczenia się, dzięki czemu można go dostosować do różnych kontekstów i środowisk edukacyjnych.

Intersectionality resource guide and toolkit. An intersectional approach to leave no one behind

<https://www.unwomen.org/sites/default/files/2022-01/Intersectionality-resource-guide-and-toolkit-en.pdf>

Opis

Przewodnik zawiera cztery praktyczne narzędzia:

- * Power Flower
- * Tworzenie bezpiecznych przestrzeni
- * Analiza kontekstu intersekcjonalności
- * Analiza do adaptacji

Aby pomóc użytkownikom ocenić ich własną wiedzę, postawy i praktyki. Narzędzia te mogą być stosowane na poziomie programu, jako uzupełnienie procesów projektowania i oceny, lub na poziomie polityki, aby lepiej zrozumieć krzyżujący się wpływ polityki na grupy marginalizowane. Zestaw narzędzi został stworzony w celu uwzględnienia wielu

czynników, które kształtują życie ludzi, promując głębsze zrozumienie relacji władzy i przywilejów oraz wspierając inkluzywność w opracowywaniu programów i polityk. Grupy docelowe obejmują decydentów, urzędników państwowych i projektantów programów, którzy są odpowiedzialni za tworzenie i wdrażanie polityk lub programów skierowanych do zmarginalizowanych społeczności. Ponadto jest on przydatny dla

organizacji pozarządowych, praktyków_czek rozwoju i rzeczników_czek zajmujących się inkluzywnością społeczną, równością i prawami człowieka. Zestaw narzędzi został zaprojektowany, aby pomóc tym profesjonalistom_kom zintegrować podejście intersekcjonalne w ich pracy, zapewniając, że różnorodne i krzyżujące się doświadczenia jednostek są brane pod uwagę przy projektowaniu polityki i programów, adaptacji i ewaluacji. Ten zestaw narzędzi nie tylko wyposaża użytkowników_czki w praktyczne strategie, ale także zachęca do głębszej autorefleksji na temat uprzedzeń i nierówności strukturalnych. Wspierając świadomość intersekcjonalną, umożliwiła profesjonalistom_kom tworzenie bardziej inkluzywnych programów i polityk. Ponadto ustrukturyzowane ćwiczenia zawarte w zestawie narzędzi wspierają zmiany zarówno w indywidualnych perspektywach, jak i praktykach instytucjonalnych.

Podejście intersekcjonalne

W zestawie narzędzi dotyczących intersekcjonalności, podkreślono różne krzyżujące się cechy tożsamości, w tym płeć, tożsamość, orientację seksualną, (nie)pełnosprawność, kraj pochodzenia, wiek, religię, status ubóstwa, pochodzenie etniczne, prawa do opieki zdrowotnej, status społeczno-ekonomiczny i kolor skóry.

Dlaczego jest to obiecująca praktyka?

Narzędzie to jest unikalne w swoim kompleksowym podejściu, ponieważ w przemyślany sposób obejmuje szeroki zakres cech tożsamości. Odnosząc się do tak różnorodnych czynników, zestaw narzędzi nie tylko zwiększa

świadomość nierówności społecznych, ale także promuje bardziej zniuansowane zrozumienie dynamiki władzy i przywilejów. Zachęca użytkowników_czki do refleksji nad własną pozycją i pozycją innych, aby lepiej zrozumieć, w jaki sposób władza i przywileje działają w różnych kontekstach. Narzędzia te pomagają użytkownikom_czkom w identyfikowaniu i radzeniu sobie ze sposobami, w jakie te krzyżujące się czynniki wpływają na zmarginalizowane społeczności.

Praktyka ta jest obiecująca, ponieważ zapewnia refleksyjne ramy dla zrozumienia i uwzględnienia intersekcjonalności w opracowywaniu polityk i programów. Zestaw narzędzi jest szczególnie cenny dla decydentów i rządów, ponieważ oferuje narzędzia do włączenia podejścia intersekcjonalnego do ich pracy, zapewniając, że polityki i programy są bardziej włączające. Zawierając studia przypadków, dalsze lektury i linki, zestaw narzędzi wspiera również ciągłe uczenie się i praktyczne zastosowanie. Nacisk na świadomość i refleksyjność zachęca użytkowników_czki nie tylko do zrozumienia dynamiki władzy, ale także do aktywnej pracy na rzecz bardziej sprawiedliwych rozwiązań, co czyni go kluczowym zasobem dla tych, którzy koncentrują się na inkluzywności zarówno na poziomie programu, jak i polityki.

5.2 PROGRAMY NAUCZANIA

Współczesne zmiany w polszczyźnie: język inkluzywny i inne zjawiska leksykalno-gramatyczne

https://informatorects.uw.edu.pl/pl/courses/view?prz_kod=3003-C353GO1

Opis

Ten kurs akademicki ma na celu zbadanie mechanizmów stojących za innowacjami językowymi, ze szczególnym uwzględnieniem języka inkluzywnego i zmian leksykalno-gramatycznych. Został on wdrożony w celu omówienia ewolucji języka polskiego w odpowiedzi na zmiany społeczne. Analizując nowe formy i konstrukcje, kurs ma na celu wspieranie zrozumienia, w jaki sposób język może zarówno włączać, jak i wykluczać grupy mniejszościowe, promując w ten sposób większą wrażliwość w komunikacji. Grupą docelową tej praktyki są przede wszystkim osoby studiujące językoznawstwo i nauki humanistyczne, które są zainteresowane pogłębieniem zrozumienia współczesnych zmian językowych, zwłaszcza w odniesieniu do inkluzywności i nowych zjawisk leksykalno-gramatycznych. Jest on również skierowany do osób zainteresowanych tematami takimi jak płeć, tożsamość i kwestie związane z (nie)pełnosprawnością, które chcą zbadać, w jaki sposób język kształtuje dyskursy społeczne i reprezentuje grupy mniejszościowe.

Podejście intersekcjonalne

W ramach kursu omawiana jest intersekcjonalność, czyli to, w jaki sposób zmiany językowe krzyżują się z kwestiami płci, tożsamości i niepełnosprawności. Podkreślono znaczenie języka inkluzywnego, w szczególności poprzez użycie form żeńskich i neutralnych, które odzwierciedlają różnorodne doświadczenia jednostek we współczesnym dyskursie społecznym. Omawiając zarówno precyzję gramatyczną, jak i innowacje stylistyczne, osoby studiujące zyskują zniuansowane zrozumienie tego, w jaki sposób język kategoryzuje i reprezentuje marginalizowane grupy.

Dlaczego jest to obiecująca praktyka?

Kurs ten jest obiecujący, ponieważ wyposaża osoby studiujące w narzędzia do krytycznej analizy języka z perspektywy inkluzywności i świadomości społecznej. Koncentrując się na językowej reprezentacji grup mniejszościowych, osoby studiujące rozwijają głębsze zrozumienie dynamiki władzy w języku, zdobywając umiejętności zarówno identyfikowania, jak i kwestionowania praktyk wykluczających. Jest to szczególnie istotne w dziedzinach takich jak językoznawstwo i nauki humanistyczne, gdzie język odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu społecznego postrzegania i integracji. Mówiąc szerzej, kurs ten może pomóc badaczom_kom i specjalistom_kom w dziedzinie nauk społecznych, a także osobom zaangażowanym w obronę praw człowieka, równość płci oraz tym, którzy starają się zrozumieć rolę języka w zwalczaniu dyskryminacji i wykluczenia.

Creating inclusive classrooms: Intersectionality in curriculum and classroom

<https://www.sec-ed.co.uk/content/best-practice/creating-inclusive-classrooms-intersectionality-in-curriculum-and-classroom/>

Opis

Ta praktyka oferuje osobom uczącym praktyczne strategie tworzenia bardziej intersekcjonalnej klasy i programu nauczania, z naciskiem na inkluzywność i zaspokajanie różnorodnych potrzeb osób studiujących. Zalecenia mają pomóc osobom uczącym w tworzeniu środowiska, w którym wszystkie osoby studiujące mają poczucie przynależności. Praktyka ta jest wdrażana w celu wyposażenia osób uczących w narzędzia umożliwiające uznanie różnorodnego pochodzenia osób studiujących i zapewnienie edukacji, która jest różnorodna kulturowo i promuje sprawiedliwość społeczną.

Podejście intersekcjonalne

Podejście intersekcjonalne w tej praktyce odnosi się do klasy, rasy i płci w kontekście sali wykładowej. Zalecenia, które mają na celu stworzenie inkluzywnych przestrzeni edukacyjnych, koncentrują się na wykorzystaniu wcześniejszej wiedzy i doświadczeń osób studiujących, zwiększeniu świadomości kulturowej i promowaniu sprawiedliwości społecznej. Intersekcjonalność jest rozumiana jako potrzeba rozważenia, w jaki sposób różne aspekty tożsamości - takie jak pochodzenie społeczno-ekonomiczne, pochodzenie etniczne i płeć - przecinają się i wpływają na doświadczenia osób studiujących w edukacji.

Dlaczego jest to obiecująca praktyka?

Praktyka ta jest obiecująca, ponieważ zawiera jasne i wykonalne wytyczne dotyczące tworzenia intersekcjonalnej i włączającej sali wykładowej. Sześć kluczowych zaleceń jest następujących:

- * Twórz atmosferę przynależności;
- * Uznawaj wszystkie osoby studiujące;
- * Zapewnij wysoką jakość edukacji;
- * Stań się świadomy kulturowo;
- * Wykorzystaj wcześniejszą wiedzę osób, taką jak ich doświadczenia i pochodzenie;
- * Promuj sprawiedliwość społeczną i zmiany społeczne.

Praktyka podkreśla istotne strategie dla osób uczących, aby wspierać osoby studiujące z różnych środowisk. Chociaż artykuł jest skierowany do nauczycieli nieakademickich, jego zalecenia można łatwo dostosować do środowisk akademickich. Praktyka ta wzmacnia pedagogikę, zapewniając, że nauczyciele reagują kulturowo, a programy nauczania są włączające, zwiększając tym samym doświadczenie edukacyjne wszystkich osób.

Learning for Justice

<https://www.learningforjustice.org>

Opis

Learning for Justice to inicjatywa skupiająca się na zapewnieniu osobom uczącym zasobów i szkoleń w celu poprawy ich umiejętności nauczania, w szczególności w kontekście intersekcjonalności. Program obejmuje dedykowane webinarium na temat intersekcjonalności i oferuje różne artykuły, które pomagają w rozpoznawaniu i radzeniu sobie z różnorodnymi intersekcjonalnymi środowiskami osób studiujących. Jednym z godnych uwagi zasobów jest artykuł zatytułowany "Viewing Student Data Through an Intersectional Lens", który podkreśla znaczenie zdezagregowanych danych w zrozumieniu doświadczeń osób i identyfikacji uprzedzeń w praktykach nauczania. Inicjatywa ta ma na celu zwiększenie świadomości osób uczących na temat tego, w jaki sposób czynniki intersekcjonalne wpływają na doświadczenia edukacyjne ich osób uczących się. Zachęcając osoby uczące do analizowania danych przez pryzmat intersekcjonalny, promuje głębsze zrozumienie wyjątkowych wyzwań stojących przed różnymi grupami osób uczących się. Analiza ta nie tylko pomaga nauczycielom_kom rozpoznać własne uprzedzenia, ale także informuje o bardziej sprawiedliwych praktykach nauczania.

Podejście intersekcjonalne

Inicjatywa przyjmuje podejście intersekcjonalne, pomagając nauczycielom_kom rozpoznać i zająć się sposobami, w jakie nakładające się tożsamości kształtują doświadczenie każdej osoby uczącej się w wyjątkowy sposób. Zachęcając do analizy zdezagregowanych danych i oferując zasoby, które podkreślają te krzyżujące się tożsamości, Learning for Justice wyposaża osoby uczące w zrozumienie i reagowanie na różnorodne wyzwania stojące przed różnymi grupami, wspierając bardziej integracyjne i sprawiedliwe środowiska uczenia się.

Dlaczego jest to obiecująca praktyka?

Praktyka ta jest obiecująca, ponieważ zapewnia nauczycielom_kom praktyczne narzędzia, takie jak Tableau Public, bezpłatne narzędzie do wizualizacji danych, które pomaga im zidentyfikować ukryte wzorce uprzedzeń w ich nauczaniu. Uzyskując dostęp do tabel krzyżowych i zdezagregowanych danych osób uczących się, nauczyciele_ki mogą lepiej zrozumieć różnorodne potrzeby i zaplanować bardziej skuteczne i integracyjne strategie nauczania. Dodatkowo, wsparcie ze strony kadry uniwersyteckiej i szkolnej usprawnia wdrażanie tych praktyk. Rozwijając świadomość uprzedzeń intersekcjonalnych, Learning for Justice umożliwia osobom uczącym tworzenie bardziej sprawiedliwego środowiska uczenia się, co ostatecznie przynosi korzyści wszystkim osobom studiującym.

5.3 PEDAGOGIKA I METODOLOGIA NAUCZANIA²

Dziennikarstwo

Picca, L. H., Starks, B., & Gunderson, J. (2013). "It Opened My Eyes" Using Student Journal Writing to Make Visible Race, Class, and Gender in Everyday Life. *Teaching Sociology*, 41(1), 82-93.

Opis

Ta praktyka opisuje kurs mający na celu pomóc osobom studiującym rozpoznać, w jaki sposób ich własne codzienne życie odtwarza większe hierarchie społeczne. Ponadto starano się zrozumieć, że te hierarchie są współczesnymi, kwestiami, a nie tylko pozostałościami z przeszłości.

Jeśli chodzi o konkretne efekty uczenia się, opracowano trzy cele. W wyniku wykonania tego zadania osoby studiujące powinny być w stanie:

- * Określić, w jaki sposób rasa, płeć i klasa społeczna wpływają na ich codzienne życie;
- * Wyjaśnić, w jaki sposób określone koncepcje, lektury i teorie mogą być stosowane w codziennych doświadczeniach; oraz

² W tym rozdziale przedstawiono jedynie wybrane praktyki, które uznano za obiecujące ze względu na ich pedagogikę lub metodologię nauczania. Projekt InterHEd zawiera również bardziej szczegółowy raport na temat metod, które można wykorzystać do zbadania perspektywy intersekcyjnej w szkolnictwie wyższym: „Innovative Teaching Methods Report: Pedagogical Tools for Integrating Intersectionality into Higher Education Teaching”.

- * Sporządzać notatki terenowe typowe dla socjologicznych badań terenowych.

Po ukończeniu co najmniej 10 wpisów osoby studiujące piszą dwustronicowy esej podsumowujący, w którym zastanawiają się, w jaki sposób ich relacje odnoszą się do materiału kursu, w jaki sposób klasa społeczna, rasa i płeć wpływają na ich codzienne życie oraz ich ogólne reakcje na obserwacje.

To podejście pedagogiczne opiera się na indywidualnej pracy osób studiujących, a mianowicie na pisaniu dziennika, aby uzyskać głębsze zrozumienie nierówności strukturalnych i nakładającego się wpływu rasy, płci i klasy społecznej na ich codzienność. Proces rozpoczyna się od wstępnego formularza oceny, który mierzy początkową świadomość osób studiujących na temat tych hierarchii społecznych. Koncentruje się na pracy z własną biografią, aby pomóc im rozpoznać, w jaki sposób ich własne codzienne doświadczenia przyczyniają się i odzwierciedlają szersze hierarchie społeczne, określając te nierówności jako kwestie współczesne, a nie historyczne. Mówiąc dokładniej, podejście oparte na prowadzeniu dziennika zapewnia osobom studiującym teoretyczne zrozumienie kluczowych pojęć dotyczących krzyżujących się nierówności, umożliwiając im dalsze badanie i krytyczną ocenę tego, w jaki sposób rasa, płeć i klasa społeczna kształtują ich codzienne życie. Po ukończeniu co najmniej dziesięciu wpisów w dzienniku, osoby studiujące są zobowiązane do napisania dwustronicowego eseju refleksyjnego. Oczekuje się, że w tym esej zidentyfikują osie nierówności, które mają wpływ na ich życie i zastanowią się nad ich szerszymi konsekwencjami dla ich środowiska.

Podejście intersekcjonalne

Praktyki te można łatwo dostosować, ponieważ opierają się na szerokim i kompleksowym rozumieniu intersekcjonalności, która obejmuje płeć, klasę społeczną, rasę, religię, status zdolności lub narodowość.

Dlaczego jest to obiecująca praktyka?

To obiecujące narzędzie pedagogiczne sprzyja głębszemu krytycznemu zrozumieniu intersekcjonalności poprzez autorefleksję i partycypacyjne, empiryczne uczenie się. Poprzez prowadzenie dziennika osoby studiujące są zachęcane do zbadania własnych uprzywilejowanych lub zmarginalizowanych pozycji w odniesieniu do rasy, płci, klasy społecznej i innych osi nierówności. Korzystanie z osobistych wpisów w dzienniku tworzy bezpieczną i niekonfrontacyjną przestrzeń dla osób studiujących do odkrywania wrażliwych kwestii. Może to być szczególnie ważne dla osób z grup marginalizowanych, takich jak kobiety, mężczyźni kolorowi, osoby z niższych klas społecznych i osoby ze społeczności LGBTQ+. Osoby te często dostarczają wnikliwych, unikalnych i emocjonalnie rezonujących wpisów, dzieląc się swoimi emocjami i codziennymi wyzwaniami w sposób, który sprzyja głębszemu zrozumieniu ich doświadczeń. Angażując się w pisanie dziennika, osoby studiujące aktywnie uczestniczą w procesie uczenia się, pozwalając im ujawniać swoje osobiste narracje w sposób, który jest dla nich wygodny i odpowiedni. Ponadto, przy poszanowaniu anonimowości, narracje z dziennika mogą być udostępniane i omawiane w klasie, jako przykład historii, w celu rozpoznania nierówności strukturalnych. Proces ten zapewnia stopniowy rozwój wiedzy i jej kumulatywny charakter: choć

zaczyna się od indywidualnej biografii, jest wyraźnie powiązany z nierównościami strukturalnymi, które można wykorzystać do zakwestionowania zrozumienia opartego na tożsamości i indywidualistycznego skupienia się podczas omawiania nierówności. Poprzez proces autorefleksji osoby studiujące są zachęcane do budowania swojej świadomości.

Praktyka ta oferuje również szeroki zakres potencjalnych zastosowań w celu stworzenia bezpiecznego środowiska do omawiania kwestii związanych z przywilejami, władzą i marginalizacją. Z jednej strony, niepokój związany z dyskusją twarzą w twarz, która wymaga dzielenia się własnymi doświadczeniami i ujawniania osobistych historii, jest łagodzony poprzez stosowanie anonimowych wpisów do dziennika. Z drugiej strony, podejście to sprzyja zaufaniu, które zachęca osoby studiujące do dzielenia się swoimi historiami, ułatwiając znaczące dyskusje grupowe. Niezależnie od zastosowania, praktyka ta umożliwia osobom uczącym nawiązanie kontaktu z osobami studiującymi na bardziej osobistym poziomie poprzez uzyskanie wglądu w ich unikalne doświadczenia i perspektywy w określonym kontekście. Umieszczając osoby studiujące i ich doświadczenia w centrum uwagi, podejście to ułatwia cenne dyskusje na temat ich rzeczywistości. Pokazuje to skuteczność tego narzędzia w rozwijaniu zniuansowanego zrozumienia intersekcjonalności i nierówności społecznych w różnych środowiskach edukacyjnych.

Gra z przyjmowaniem ról

Simpson, J. M., & Elias, V. L. (2011). Choices and chances: The sociology role-playing game — The sociological imagination in practice. *Teaching Sociology*, 39(1), 42-56

Opis

Gra ta jest narzędziem dydaktycznym zaprojektowanym w celu rozwijania krytycznego myślenia i wyobraźni społecznej osób studiujących, w celu lepszego zrozumienia sił społecznych, instytucji i struktur, które wpływają na nierówności. Gra wykorzystuje rzeczywiste dane spisowe dotyczące rasy, płci, wieku, stanu cywilnego, obecności dzieci i poziomu wykształcenia, aby stworzyć postać, która odzwierciedla określoną pozycję społeczną, na którą wpływają nierówności strukturalne. W rezultacie osoby studiujące badają złożoność przywilejów i marginalizacji w społeczeństwie, oceniając sytuację swojej postaci, badając ścieżki kariery, decyzje finansowe i konsekwencje tych działań. Ćwiczenie to pomaga osobom studiującym zaangażować się w rzeczywistość różnych grup społecznych, zachęcając ich do krytycznego myślenia o tym, jak różne formy uprzywilejowania i opresji wpływają na trajektorie życiowe.

Gra jest punktem wyjścia do dyskusji nie tylko o indywidualnych doświadczeniach uprzywilejowania i niekorzystnej sytuacji, ale także o szerszych kwestiach społecznych, takich jak sprawiedliwość środowiskowa, ageizm i konstrukcjonizm społeczny. Umieszczając swoje postacie w tych szerszych ramach, osoby studiujące zyskują wgląd w to, jak nierówności

systemowe kształtują codzienne życie. W ten sposób gra zachęca osoby studiujące do kreatywnego myślenia o tym, jak różne tożsamości społeczne i pozycje wchodzą w interakcje z szerszymi ramami społecznymi. Stanowi również platformę do dyskusji na temat potencjalnych rozwiązań nierówności społecznych poprzez wyobrażanie sobie alternatywnych struktur społecznych.

Podejście intersekcyjne

Intersekcjonalność jest rozumiana jako szeroka koncepcja, obejmująca różne osie dyskryminacji. Obejmują one rasę, wiek, płeć i poziom wykształcenia, a także stan cywilny i obecność dzieci.

Dlaczego jest to obiecująca praktyka?

Warsztaty wyróżniają się jako obiecujące podejście do nauczania, skutecznie łącząc elementy oparte na koncepcjach i danych, dzięki czemu doświadczenie edukacyjne jest bardzo istotne i kontekstowo ugruntowane dla osób studiujących. Angażując się w praktyczne ćwiczenia poprzez odgrywanie ról, uczestnicy cząki poszerzają swoją wiedzę teoretyczną i akademickie zrozumienie kluczowych pojęć i łączą je z praktycznymi zastosowaniami, badając zarówno indywidualne, jak i strukturalne perspektywy nierówności.

Ponadto gra sprzyja krytycznemu myśleniu i autorefleksji, zachęcając osoby studiujące do uświadomienia sobie istniejących nierówności, a także własnych przywilejów. Dyskusje wykraczają poza poziom indywidualny, podkreślając wpływ czynników instytucjonalnych i strukturalnych na

nierówności, czyniąc również kwestię władzy przedmiotem dyskusji. Jak wykazały ewaluacje warsztatów, osoby studiujące wskazały zwiększoną świadomość sposobów, w jakie rasa, klasa i płeć wpływają na bogactwo i możliwości, podkreślając skuteczność warsztatów w kultywowaniu krytycznej analizy i świadomości społecznej.

Gra jest również przykładem angażującego, partycypacyjnego podejścia. Zapewnia osobom studiującym bezpieczną przestrzeń do odkrywania krzyżujących się nierówności w sposób zniuansowany i złożony, doceniając ich opinie i doświadczenia.

5.4 OCENIANIE

Nie zidentyfikowano obiecujących praktyk.

6. ZAŁĄCZNIKI

6.1 SCHEMAT DO GROMADZENIA DANYCH NA TEMAT OBIECUJĄCYCH PRAKTYK.

INFORMACJE O DOKUMENCIE

Źródło	
Link do dokumentu	
Typ dokumentu	Artykuł naukowy Wytyczne / Scenariusz / Zestaw narzędzi Raport Inny: (jaki)
Poziom	europejski / globalny / krajowy
Język	

INFORMACJE O OBIECUJĄCEJ PRAKTYCE

Nazwa praktyki	
Ramy czasowe (daty wdrożenia i/lub rozwoju)	
Kontekst dla rozwoju praktyki (wykryty problem / możliwości rozwoju)	
Cele	
Krótki opis (w tym wdrożenie i synteza ustaleń)	Maksymalnie 150 słów
Zakres (indywidualne studium przypadku / porównawcze) Zakres geograficzny (gdzie praktyka została zastosowana)	

Dyscyplina naukowa (gdzie praktyka została zastosowana)	Nauki społeczne / humanistyczne / STEM (nauka, technologia, inżynieria i matematyka) itp. W każdej dyscyplinie, proszę określić: socjologia, edukacja, psychologia, ekonomia, sport, fizyka, matematyka itp. (dostarczona lista)
Obszary szkolnictwa wyższego	Programy nauczania Pedagogika I metodologia nauczania Ocenianie Środowisko uczenia się
Przecinające się osie dyskryminacji	Płeć Klasa społeczna Wiek Orientacja seksualna Rasa / pochodzenie etniczne Religia Pochodzenie (tubylec, migrant, uchodźca) (Nie)pełnosprawność Status rodzinny Inne
Grupy docelowe	
Podejście metodologiczne i teoretyczne (w tym podejście projektowe – kto był zaangażowany w proces, czy był to proces partycypacyjny, oparty na współpracy, inkluzywny)	
Wyniki i wpływ (zgodnie z dokumentem)	
Czynniki wspierające	
Bariery i wzywania	
Potrzebne zasoby (finansowe, ludzkie itp.)	
Dalszy rozwój / zidentyfikowane luki	

6.2 LISTA ZIDENTYFIKOWANYCH OBIECUJĄCYCH PRAKTYK.

Artykuły

Foreshew, A., & Al-Jawad, M. (2022). An intersectional participatory action research approach to explore and address class elitism in medical education. *Medical Education*, 56(11), 1076-1085.

Gardner, J. A., & McKinzie, A. E. (2020). Embodying inequality: Using ethnographic data to teach intersectionality. *Teaching Sociology*, 48(3), 184-195.

McLean, L. (2023). Ideas on teaching with and for intersectional gender justice. University World News. *The Global Window on Higher Education*, <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20230526142628905>.

Picca, L. H., Starks, B., & Gunderson, J. (2013). "It Opened My Eyes" Using Student Journal Writing to Make Visible Race, Class, and Gender in Everyday Life. *Teaching Sociology*, 41(1), 82-93.

Simpson, J. M., & Elias, V. L. (2011). Choices and chances: The sociology role-playing game—The sociological imagination in practice. *Teaching Sociology*, 39(1), 42-56.

Podręczniki, zestawy narzędzi, wytyczne

All means all, <https://all-means-all.education/>

Best Practices for Teaching Intersectionally. Teaching Intersectionally: How Race, Gender, and Sexuality Work in the Classroom, <https://womensstudies.colostate.edu/wp-content/uploads/sites/66/2021/06/Best-Practices-for-Teaching-Intersectionally.pdf>.

Edukacja antydyskryminacyjna. Podręcznik trenerski, Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej, https://tea.org.pl/wp-content/uploads/2023/09/EdukacjaAntydyskryminacyjna_PodrecznikTrenerski_2023.pdf.

Inni to My, http://www.instytutdt.pl/images/pliki/publikacje/Inni_to_My_publicacja.compressed.pdf.

Intersectionality Guide, <https://www.dkit.ie/assets/uploads/documents/Equality-Diversity-Inclusion/Intersectionality%20Guide.pdf>.

Intersectionality resource guide and toolkit. An intersectional approach to leave no one behind, <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2022-01/Intersectionality-resource-guide-and-toolkit-en.pdf>.

Poverty and Inequality Commission Intersectionality Strategy, <https://povertyinequality.scot/wp-content/uploads/2023/12/Poverty-and-Inequality-Commission-Intersectionality-Strategy.pdf>.

Teaching To Transgress Toolbox, <http://ttttoolbox.net/>

Training for Change: Practical Tools for Intersectional Workshops, Rainbow Health Network, <https://www.oaith.ca/assets/files/Publications/Intersectionality/Practical-tools-intersectional-workshops.pdf>.

Inicjatywy/strony internetowe, programy nauczania

Campaign #IntersectionalityTransformsOurRealities, North-South Centre of the Council of Europe, <https://www.coe.int/en/web/north-south-centre/intersectionality>.

Centre for Intersectional Justice, www.intersectionaljustice.org.

Learning for Justice, <https://www.learningforjustice.org>.

Rasa i płeć w ujęciu (post)kolonialnym, https://usosweb.us.edu.pl/kontroler.php?_action=katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot&prz_kod=W1-FP-S1-MS.RP&callback=g_2033779b.

Rasa, klasa, gender i... Intersekcjonalność w teorii i praktyce, https://informatorects.uw.edu.pl/pl/courses/view?prz_kod=1600-SZD-RKG.

Współczesne zmiany w polszczyźnie: język inkluzywny i inne zjawiska leksykalno-gramatyczne, https://informatorects.uw.edu.pl/pl/courses/view?prz_kod=3003-C353GO1.

Projekty

CHECKIT HE: Countering Hate and Extremism on Campus – Knowledge Innovation and Training in Higher Education, <https://www.bcu.ac.uk/research/social-sciences/identities-and-inequalities/research-projects/checkit-he>.

Citizen me! Raising the conscious citizens of tomorrow, <https://citizenme.gkge.de/>.

Creating inclusive classrooms: Intersectionality in curriculum and classroom, <https://www.sec-ed.co.uk/content/best-practice/creating-inclusive-classrooms-intersectionality-in-curriculum-and-classroom/>.

Crossroads: best practices to empower youngers to continue their post compulsory education from an intersectional perspective, <https://mon.uvic.ca/crossroads/>.

Divers-Cult: Promoting Cultural diversity in primary and lower-secondary schools, <https://divers-cult.eu/>.

EQUAL SPACE - innovative gender and diversity strategies in adult education, <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects/search/details/2017-1-AT01-KA204-035040>.

FAIR SCHOOL: Building improved social environments in schools, <https://www.fair-school.org/>.

G-EPIC: Gender Empowerment through Politics In Classrooms, <https://cordis.europa.eu/project/id/101095000>.

eMERGE: e-media Education About Representations Of Gender, <https://project-emerge.eu/>.

Igma Femina: Shortening distance to education / labour market for migrant and refugee women through gender-sensitive counselling and local cooperation strategies, <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects/search/details/2016-1-SE01-KA204-022119>.

Include Me, <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects/search/details/2020-1-HR01-KA101-077422>.

Inn2diversity - Innovative tools towards diversity in classroom context, <https://www.inn2diversity.org/>.

INSPIRE: Centre of Excellence on Inclusive Gender Equality in Research & Innovation: Creating Knowledge & Engaging in Collaborative Action, <https://www.inspirequality.eu/>.

INTERMAPS, <https://www.upf.edu/web/intermaps>.

Mind over Matter. Mental Health in Young People, <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects/search/details/2020-1-UK01-KA229-079092>.

MUSIC: Making Universities Ready for Social Inclusion and Cultural Diversity, <https://www.idd.uni-hannover.de/en/research/projekte/music>.

PRECIOUS: Promoting Pluralistic Education in European Universities to Combat Invisible Discrimination Related To LGBTQ+, <https://preciousproject.eu/>.

RESET: Redesigning Equality and Scientific Excellence Together, <https://wereset.eu/>.

SMARTS: Supporting Me About Rights To Sexuality, <https://smarts-project.com/>.

SOJUST: Social Justice Services for Low-Educated Adult Migrants, <http://sojustproject.com/>.

STEAM: Gender Equality in Science, Technology, Engineering, Art and Mathematics, <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects/search/details/2020-1-RO01-KA201-080189>.

TInGLE: Academia Through an Intersectional and Gendered Lens to Equality in Academia, <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects/search/details/2023-1-IT02-KA220-HED-000165041>.

TRANSCA: Translating Socio-Cultural Anthropology into Education, <https://www.transca.net/en/>.

The school as a place of integration for people from diverse backgrounds: cultural, socio-economic aspects, age, gender, disability, specific learning profiles, migration, <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects/search/details/2020-1-BE01-KA104-074816>.

WISELIFE: Raising Awareness about Ageism, <https://wiselifeproject.com/en/about-project>.

Voices of Immigrant Women, <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects/search/details/2020-1-ES01-KA203-082364>.

Inne

European Network of Inclusive Universities, <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects/search/details/2019-1-ES01-KA203-064907>.

European Union Award for Gender Equality Champions, https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/prizes/eu-award-gender-equality-champions_en.

European Union Award for Gender Equality Champions given to South East Technology University for intersectional Gender Equality Plan, <https://www.setu.ie/Craft/assets/policies/Gender-Equality-Action-Plan.pdf>.

GE Academy: Open Collaborative Online Course: Gender Equality in Research and Innovation, <https://ge-academy.eu/open-collaborative-online-course-gender-equality-in-research-and-innovation/>.

Intersectionality series of GE [Gender Equality] Academy, <https://ge-academy.eu/intersectionality-in-institutional-change-processes/>.

Unicorners, <https://open.spotify.com/show/1BSMhdSnux50uK09iXZKsa?si=b601b2b683d0476d>.

Joy in Academia, <https://podcasters.spotify.com/pod/show/joy-in-academia/episodes/Nozizwe-Dube-on-bringing-your-whole-self-to-the-university-e2h8gj6>.

Co-funded by
the European Union

2023-1-ES01-KA220-HED-000160620

[in /interhed](#)

[🌐 mon.uvic.cat/interhed/](https://mon.uvic.cat/interhed/)